

48. Biatorbágy, Hosszúrétek
(Pest megye) U, B, Ró, Á

A részletes tanulmányt lásd a 27. oldalon!

BENCZE ZOLTÁN

49. Biatorbágy, Káposztás-dűlő
(MRT 13/1 k. 34/9 lh.)

(Pest megye) U, LT, Ró, Á

Lakossági bejelentésnek köszönhető, hogy részlegesen sikerült feltárnunk Torbágy 9. lelőhelyét a Káposztás-dűlő területén. A majdnem egy hektáros megkutatott terület domb felőli részén sikerült behatárolnunk a lelőhely egyik végét, míg a Füzes-patak melletti terület-részen erre nem volt módunk, mert egy korábbi humuszolás már eltüntette a régészeti objektumokat, illetve a patak fölötti közvetlen sávban az építkezők csak ráhordást végeztek. A lelőhely folytatása várható Páty irányába és egy kis szakaszon Torbágy felé. Az egyhónapos megelőző ásítás során 140 objektumot tártunk fel. Ezek 80%-a hulladék-, anyagkitermelő-, tárológödör volt. A domboldal alján – az erősen elpusztult területen – elsősorban neolitikus és kelta, ettől feljebb pedig római kori és elsősorban Árpád-kori objektumok voltak találhatóak. Az Árpád-kor emlékanyaga (közel negyven objektum) nagy része gödör, de találtunk víz-elvezető árkot, félig földbe mélyített házakat, tüzelőhelyeket, néhány kemencét, melyeket gyakran a lakóházak felhagyása után alakítottak ki. A település a 13. század folyamán szűnhetett meg. (A közeli, mai Dózsa György utcai katolikus templom környékén talált 14–15. századi kerámialeletek pedig arról tanúskodnak, hogy itt lehetett Torbágy későbbi magja.) Külön említést érdemel egy leégett ház, egy késő római–hun kora datálható gödör, melyben 4 gyermek és három felnőtt koponyája volt, és egy a Kr. u. 2–3. századra keltezhető, vasmegmunkálást bizonyító hatalmas gödör. A leletanyag java kerámia, de előkerültek római kori fésűtöredékek, egy 4. századi érem, néhány vaskés része, fibulák, valamint kőeszközök, őrlőkövek stb. A leletanyag a szentendrei Ferenczy Múzeum gyűjteményébe került.

Munkatárs: Kalácska Róbert.

REPISZKY TAMÁS

50. Biatorbágy, Tyúkberek – Törökbálint, Kukorica-dűlő
(Pest megye) U, B, Á

A részletes tanulmányt lásd a 27. oldalon!

BENCZE ZOLTÁN

51. Bikács, Kistápé, Zsidó-nadrág
(egykori Pusztaszentegyházi-rét)

(Tolna megye) Kö

A településen Pesty Frigyes idején még ismert volt a mára elenyészett, középkori templomra utaló Pusztaszentegyházi-rét neve. A tápétól K-re folyó patak É-i oldalán az ártérből enyhén kiemelkedő, 1–2 m relatív magasságú dombocskák találhatóak, ahol viszonylag sok középkori kerámiát gyűjtöttem. A faluhely Ny-i részén fekvő kiemelkedések egyikén közepes mennyiségben találtam templomépületre utaló pelyvás téglá- és kőtöredékeket, valamint néhány apró embercsontdarabot. A lelőhely a középkori Tápéval azonos.¹

K. NÉMETH ANDRÁS

52. Boldogkőváralja, Boldogkő alsóvár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kú

A 2002–2003. évi feltárások és az 1682. évi inventárium alapján néhány helyen részletesen, másutt nagy vonalakban megadható az alsóvár épületeinek elhelyezkedése, a kapu és a palánkfal vonala.

Északon a palánkfal a háromszögű bástya K-i fala alatti meredek sziklától indul, és követve a szikla esésének vonalát végigfut az egész vár előtt az É-i szakaszon, majd belecsatlakozik egy épületbe, illetve a kapuépítménybe. Ez utóbbinak a helyét csak feltételezzük az inventárium alapján, feltárni nem tudtuk. A palánk leérkezve a várat Ny-ról övező hegyteraszra továbbfut D felé egészen a kiugró sziklaszirt egyharmadáig, ahol ismét a meredeken eső sziklafalhoz csatlakozik.

A Ny-i hegyteraszt átvágó árkok alapján ezen a szakaszon a palánkfal két periódusáról beszélhetünk.

Az első periódust az a sziklába vésett téglány metszetű árok jelenti, amely a vár teljes É-i része előtt végigfut, és amely cölöp-lyuksorral kapcsolódik a hegy K-i oldalán a háromszögű bástya alatti sziklafalhoz. Ennek az ároknak a vonalát dél felé egészen a kaputorony alatti nagyobb térig követni tudtuk. A palánkárok és a hegy között a sziklafelszín a vár Ny-i oldalán jellegzetesen faragott: a természetes esést lépcsőzetesen kiugró függőleges véset határolja, az árok és e véset között megközelítőleg vízszintes járófelület van kialakítva. A mindettől délre eső területen még további kutatásnak kell tisztázni, hogy az árok fut-e tovább ebbe az irányba. Ugyanakkor a D-i alsóvár-szakaszon is megfigyelhető volt a hegyoldal függőleges faragása, a vízszintes járófelület kialakítása. Az alsóvár D-i végén a vízszintes felületet Ny felől egy alacsony, a hegy felé függőleges, kifelé a természetes esést követő „fal” övezte. Ennek vonalában a valamikori hegyoldal sziklalejtőjéig kifutva az É-i részről már ismert palánkárokhoz hasonló árok zárja be a fal vonalát egészen a kiugró sziklanyelvig.

A második periódust tulajdonképpen a palánkfal Ny-i szakaszának egy a korábbtól mintegy 4 m-rel nyu-

1 A jelentéseimben szereplő Paks környéki templomokra (Bikács, Bölcse, Kajdacs, Madocsa, Paks, Pusztahencse) bővebben: K. NÉMETH A.: „Mostan helyét az eke hasítja és a szél fojdogálja” Középkori templomok Paks környékén (Mutatvány egy készülő megyei összefoglalásból). Paksi Múzeumi Füzetek 3 (2003).